4.5.2026

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Valtiovarainministeriön kirjallinen lausunto sivistysvaliokunnalle vuosia 2027–2030 koskevasta julkisen talouden suunnitelmasta

Talouden kasvun ennakoidaan pysyvän tulevina vuosikymmeninä vaimeana, kun tuottavuuden kasvu pysyy vaimeana ja työvoiman määrän kasvu hidastuu. Julkisen talouden kestävyyttä heikentää myös nopea väestön ikääntyminen, kun alentuneen syntyvyyden vuoksi uudet ikäluokat ovat aikaisempia pienempiä ja ihmiset elävät yleisesti pidempään. Vanhusväestön määrän kasvu lisää erityisesti terveys- ja hoivamenoja. Samanaikaisesti työikäisen väestön kasvun hidastuminen jarruttaa talouden kasvua ja heikentää siten myös julkisia tuloja.

Julkisyhteisön alijäämä koheni viime vuonna 3,4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen. Alijäämän paraneminen jää lyhytaikaiseksi, sillä tänä vuonna puolustusmenojen voimakas kasvu ja verotulojen kasvun hidastuminen kasvattavat alijäämän taas 4,6 prosenttiin. Vuosina 2027—2030 alijäämä jää edelleen 4½ prosentin tienoille. Puolustusmenot jäävät korkealle tasolle ja kasvavat vuoden 2028 jälkeen merkittävästi lisää. Myös korkomenojen kasvu vaikeuttaa alijäämän pienentämistä. Julkisyhteisöjen velan BKT-suhde nousee yli 99 prosenttiin v. 2030.

Hallitus on hallituskauden aikana päättänyt useista julkisen talouden sopeutuskokonaisuuksista velkaantumiskehityksen taittamiseksi sekä työllisyys- ja kasvutoimista talouskasvun edellytysten parantamiseksi. Hallitus on sitoutunut säästötoimien toimeenpanoon ja päättänyt korvaavista toimista, jos toimet olisivat muuten jääneet päätetystä tasosta.

Heikko suhdannetilanne on vaikeuttanut velkasuhteen vakauttamista ja viivästyttänyt toimeenpantujen rakennepoliittisten työllisyystoimenpiteiden työllisyyttä ja julkista taloutta vahvistavaa vaikutusta. Lisäksi turvallisuusympäristön muutos ja Suomen sitoumukset puolustusmenojen lisäämiseksi kasvattavat tulevina vuosina julkisia menoja. Osa päätetyistä kasvutoimista myös kasvattaa hallituskauden lopulla alijäämää, jota toimien synnyttämä talouskasvu myöhemmin pienentää.

Vuoden 2026 alussa voimaan tulleen finanssipoliittisen lain (Laki julkisen talouden hoitamisesta, 1440/2025) mukaan julkisen talouden hoitoa ohjataan valtioneuvoston asettamilla valtion- ja paikallishallinnon yhteenlaskettua nimellistä rahoitusasemaa koskevilla tavoitteilla. Finanssipoliittisen lain mukaiset

Valtiovarainministeriö
Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 28, 00023 Valtioneuvosto

puh. 0295 16001 (vaihde)
kirjaamo.vm@gov.fi
www.vm.fi
Y-tunnus 0245439-9

Finansministeriet
Snellmansgatan 1 A, Helsingfors
PB 28, 00023 Statsrådet

tfn 0295 16001 (växel)
registratorskontoret.fm@gov.fi
www.finansministeriet.fi
FO-nummer 0245439-9

vaalikauden rahoitusasematavoite ja muut julkisen talouden tavoitteet asetetaan ensimmäistä kertaa seuraavalle vaalikaudelle julkisen talouden suunnitelmassa syksyllä 2027.

Euroopan unionin neuvosto asetti Suomen liiallisen alijäämän menettelyyn (Excessive Deficit Procedure, EDP) tammikuussa 2026 ja hyväksyi suosituksen liiallisen alijäämän korjaamiseksi. Suosituksen sisältämä korjaava nettomenopolku koskee vuosia 2026—2028 ja ohjaa julkisen talouden sopeutusta paitsi tämän hallituskauden loppuun, myös seuraavan hallituskauden alussa.

Hallitus on päättänyt n. 10 mrd. euron toimenpidekokonaisuudesta, jolla tavoitellaan velkasuhteen vakauttamista hallituskauden loppuun mennessä. Kokonaisuuteen kuuluvia toimia on päätetty hallitusohjelmassa sekä keväällä 2024 ja syksyllä 2025. Kevään 2026 kehysriihessä hallitus linjasi uusista säästöistä, joilla korvataan eli uudelleen kohdennetaan joitain aiemmin tehtyjä sopeutustoimia, varmistetaan menokehysten noudattaminen ja rahoitetaan kehysriihessä päätettyjä uusia kasvutoimia. Säästöt ovat n. 0,4 mrd. euroa v. 2027 ja kasvavat runsaaseen 0,5 mrd. euroon vuoteen 2030 mennessä.

Valtionhallinnon toimintamenojen tasoja alennetaan ja lisäksi vuodesta 2027 lähtien otetaan käyttöön asteittain kasvava, tuottavuuteen kannustava määrärahavähennys. Säästövaikutus on vuonna 2027 60 miljoonaa euroa ja nousee vuonna 2030 166,5 miljoonaan euroon.

Kuntataloudesta

Kuntahallinnon rahoitusasema on tänä ja ensi vuonna -0,4 % suhteessa BKT:hen. Sen jälkeen rahoitusaseman arvioidaan kohenevan lähemmäs tasapainoa vuoteen 2030 mennessä, kun väliaikaiset valtionosuusleikkaukset ja palkkausjärjestelmien kehitysohjelma päättyvät. Kuntatalouden toimintamenot kasvavat pääosin hintojen nousun seurauksena. Kuntien peruspalveluissa palvelutarve on laskeva, mutta se ei realisoidu menojen alenemisena samassa suhteessa palveluverkkoon ja henkilöstörakenteeseen liittyvien jäykkyyksien vuoksi. Kuntien taloudellinen eriytyminen jatkuu, ja tulojen ja menojen epätasapaino edellyttää pitkäjänteisiä sopeutustoimia.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen osoitetaan 3,5 mrd. euroa vuonna 2027 ja 3,7 mrd. euroa vuonna 2030. Valtionosuuden taso vuonna 2027 nousee kevään 2025 julkisen talouden suunnitelmasta noin 46 milj. euroa. Peruspalvelujen valtionosuutta vähentää perustoimeentulotuen kuntien rahoitusosuuden kasvu noin 121 milj. eurolla. Toisaalta vuoden 2026 valtion ja kuntien välisen kustannustenjaon tarkistuksen muuttuminen lisää valtionosuutta noin 59 milj. euroa. Vuoden 2026 2027 indeksikorotus (3,5 %) on 116,3 milj. euroa. Hallitusohjelman mukaisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuuden indeksikorotukseen tehdään yhden prosenttiyksikön korotusta vastaava vähennys, joka alentaa valtionosuutta vuoden 2027 tasossa 33,2 milj. euroa.

Nimellisesti indeksivähennys alentaa valtion osuutta noin 111 milj. euroa kehyskauden lopulla. Lisäksi vuodelle 2027 indeksikorotukseen tehtävä vähennys korotetaan 2,8 prosenttiyksikköön, mikä vähentää valtionosuutta vielä 60 milj. euroa.

Vuonna 2030 peruspalvelujen valtionosuus nousee 39 milj. euroa 1.1.2030 voimaantulevan varhaiskasvatuksen kelpoisuusvaatimusten tiukentumisen vuoksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuudet kunnille ovat noin 1,3 mrd. euroa koko kehyskauden. Vuoden 2027 valtionosuuden indeksikorotus (3,5 %) lisää kuntien ja kuntayhtymien valtionosuuksia arviolta 33,3 milj. euroa. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen vuoden 2027 indeksikorotuksesta (2,4 %) kohdistuu kunnille ja kuntayhtymille arviolta 17,5 milj. euroa. Valmistavan opetuksen menoihin kohdentuu oppilasmäärän aiemman kasvun vuoksi 13 milj. euron lisäys vuonna 2027.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla tehdään useita toimenpiteitä nuorten ja pitkäaikaistyöttömien työllisyyden edistämiseksi. Nämä kohdistuvat pääosin vuoteen 2026, mutta myös kehyskaudelle. Näihin kuuluvat työvoimaviranomaisten yhdistyksille osoittama avustus heikossa työmarkkina-asemassa olevien järjestettyyn toimintaan, osaamisseteli yli 25-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien täydennyskoulutukseen, nuorisotyöttömyyden vähentämisen pilottihanke korkean nuorisotyöttömyyden kaupungeissa ja kuudessa suurimmassa kaupungissa sekä lisäksi aiemmin päätetyn nuorten työllistymissetelin vahvistaminen. Toimet, yhdessä jo päätetyn nuorten työllistämissetelin kanssa, ovat yhteensä n. 110 milj. euroa ja ne osoitetaan pääosin avustuksina.

Kuntien roolia kotoutumisen edistämisestä on vahvistettu. Valtio korvaa kunnille pakolaisten ja tilapäistä suojelua saavien vastaanotosta aiheutuvia kustannuksia vuonna 2027 noin 67,7 milj. euroa. Lisäksi hallitusohjelman mukaisesti toteutetaan kotoutumispalveluiden uudistus, jossa järjestelmää tehostetaan ja jossa rahoitus kootaan yhteen kanavaan. Uudistuksella tavoitellaan 15 milj. euron säästöä valtiontalouteen, mikä toteutuu osittain leikkaamalla kuntien ja hyvinvointialueiden laskennallisten korvausten tasoa.

Pääministeri Orpon hallituksen vaalikauden aikana linjaamien toimenpiteiden yhteisvaikutus vahvistaa kuntataloutta kehyskaudella.

2027-2030 julkisen talouden suunnitelman uudet sopeutustoimet (sivistysvaliokunnan toimiala)

OKM:n pääluokkaan on kohdennettu 1,6 milj. euron suuruinen vuotuinen toimintamenojen lisäsäästö. Lisäksi pääluokkaan on kohdennettu asteittain kasvava tuottavuuteen perustuva vähennys, joka on jo jaettu momenteille alla olevassa taulukossa. Vähennys on 0,4 milj. euroa vuoden 2027 tasolla ja se nousee 4,3 milj. euroon kehyskauden lopussa.

Vaalikaudella päätetyt toimintamenosäästöt v. 2027—2030 sekä toimintamenojen määrärahat vuoden 2026 varsinaisessa talousarviossa, milj. euroa

	Toimintamenot, TA 2026[1)]	2027	2028	2029	2030
Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamenot	23,1	-1,5	-1,7	-1,9	-2,2
Opetushallituksen toimintamenot	37,7	-20,1	-20,3	-20,5	-20,8
Opetushallituksen yhteydessä toimivien viranomaisten toimintamenot	12,8	-1,0	-1,1	-1,1	-1,1
Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen toimintamenot	21,4	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Suomen Akatemian toimintamenot	12,2	-1,1	-1,2	-1,3	-1,4
Kansallisarkiston toimintamenot	29,0	-2,4	-2,5	-2,7	-2,9
Museoviraston toimintamenot	30,4	-2,9	-3,0	-3,1	-3,3
Taide- ja kulttuuriviraston toimintamenot	13,9	-1,6	-1,7	-1,8	-1,9
Valtion yleissivistävän koulutuksen toimintamenot	44,0	-0,1	-0,3	-0,6	-1,0
Perusopetuksen, varhaiskasvatuksen ja vapaan sivistystyön yhteiset menot	41,4	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Valtion ammatillisen koulutuksen toimintamenot	9,4	-0,0	-0,0	-0,1	-0,1
Muille kulutus- ja siirtomenomomenteille kohdistetut säästöt	-	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8
Säästöjen uudelleenkohdennukset valtionavustuksiin	-	-3,6	-3,6	-3,6	-3,6
Syksyllä 2025 päätetty lisäsäästö	-	-0,8	-0,8	-0,8	-0,8
Keväällä 2026 päätetty lisäsäästö	-	-1,6	-1,6	-1,6	-1,6
Yhteensä	**275,3**	**-39,1**	**-40,0**	**-41,3**	**-43,0**

[1)] Vuoden 2026 määrärahataso sisältää jo osan vaalikauden toimintamenosäästöistä.

Valtion korvauksia sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön erikoistumiskoulutukseen alennetaan. Jo aikaisemmin päätettyä määräaikaista säästöä vuodelle 2027 kasvatetaan ja säästöstä tulee pysyvä (25 milj. euroa).

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon valtion korvaukseen tehdään kertaluonteinen 4 miljoonan euron, niin sanottuihin siirtyviin eriin kohdistuva säästö vuonna 2027.

Vuosien 2027–2030 julkisen talouden suunnitelman mukainen lisärahoitus (sivistysvaliokunnan toimiala)

Harrastamisen Suomen mallin toimeenpanoon kohdennetaan 5 milj. euron pysyvä tasokorotus vuosia 2025 ja 2026 koskevien päätösten jatkona. Kokonaiskoulupäivän alueellisen kokeilun toteuttamiseen varataan 2 milj. euroa vuodelle 2027.

Koulukotien TUVA-koulutuksen järjestämiseen kohdennetaan yhteensä 807 000 euroa valtion ja yksityisten koulukotien järjestämän TUVA-koulutuksen kustannuksiin.

Esi- ja perusopetuksen valmistavan opetuksen menoihin kohdennetaan 13 milj. euron lisäys vuodelle 2027, koska Ukrainasta paenneiden auttamiseen kohdistuvat menot eivät ole laskeneet ennakoidussa aikataulussa.

Kotoutumispalvelu-uudistuksen yhteydessä kotoutumiskoulutuksen rahoitus siirretään hallitusohjelman mukaisesti yhteen kanavaan. Muutoksen myötä vapaalle sivistystyölle kotoutumiskoulutuksen ja lukutaitokoulutuksen järjestämiseen kohdistettu erillinen valtionosuusrahoitus poistuu. Muutoksen siirtymäajaksi osoitetaan 2,3 milj. euroa vuosille 2027 ja 2028 siirtona työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalta vahvistamaan vapaan sivistystyön järjestäjien mahdollisuuksia osallistua kotoutumis- ja lukutaitokoulutukseen uuden mallin mukaisessa järjestelmässä.

Korkeakoulutettujen nuorten aikuisten määrä pyritään nostamaan mahdollisimman lähelle 50 prosenttia vuoteen 2030 mennessä. Koulutus- ja osaamistason nostoon kohdennetaan kertaluonteisesti yhteensä 100 milj. euron lisäpanostus vuosina 2026—2028 osana hallituksen investointiohjelmaa. Kehyskaudelle eli vuosille 2027 ja 2028 tästä kohdistuu yhteensä 70,5 milj. euroa. Lisärahoitusta suunnataan kertaluonteiseen aloituspaikkojen lisäykseen v. 2026 ja tästä aiheutuviin opintotukimenoihin sekä kolmevuotisen avoimen korkeakoulun opintoseteli-pilotin toteuttamiseen. Korkeakoulujen lisäaloituspaikat kohdennetaan talouskasvua tukeviin tutkintoihin.

Åbo Akademin erikoisaseman turvaamiseksi kohdennetaan 3 milj. euroa vuodessa vuosina 2027—2030.

Hallitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella esityksen opintotuen uudistamisesta. Tavoitteena on turvata opiskeluaikainen toimeentulo, vahvistaa opintotuen kannustinelementtejä sekä tukea opintojen läpäisyä tavoiteajassa. Opintolainahyvitys toteutetaan kaksiportaisena. Huoltajakorotukseen vaikuttaa jatkossa lasten lukumäärä. Opintotukiuudistuksen arvioidaan lisäävän menoja n. 1 milj. euroa v. 2027, n. 5 milj. euroa v. 2028, 3 milj. euroa v. 2029 ja 0,3 milj. euroa v. 2030. Lisämenot katetaan vähentämällä liikunta- ja nuorisotoimen avustuksia vastaavasti. Pidemmällä aikavälillä uudistuksen arvioidaan vähentävän menoja lievästi.

Paimion parantolan ylläpitoon, peruskorjaukseen ja toimitilojen kehittämisestä aiheutuviin kustannuksiin osoitetaan kehyskaudella yhteensä 8,5 milj. euroa. Hankkeelle on osoitettu vuoden 2026 täydentävässä talousarviossa 10 milj. euron valtuus ja 1,5 milj. euron määräraha.

Hallituksen investointiohjelmaan keväällä 2025 lisätylle Garden Helsinki -hankkeelle osoitetaan 35 milj. euron ehdollinen investointirahoitus valtuutena

vuodelle 2027. Valtuuden maksatukseen on varattu 8,75 milj. euron määräraha vuosittain vuosina 2027—2030. Yleisurheilun vuoden 2030 EM-kisojen hakemiseen ja järjestämiseen osoitetaan 2 milj. euroa v. 2027.

Tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitus

Tilastokeskuksen uusimpien tilastojen mukaan Suomen tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot olivat yhteensä 8,9 mrd. euroa v. 2024 ja T&K-menojen suhde bruttokansantuotteeseen oli 3,2 %. Yritysten osuus T&K-menoista oli 68 %. Myös vuosina 2022—2024 yritysten osuus kaikista T&K-toiminnan menoista oli keskimäärin 68 %.

Valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024—2030 annetun lain mukaan tutkimus- ja kehittämistoimintaan valtion talousarvioissa tarkoitettujen valtuuksien ja määrärahojen yhteismäärä nousee vuoteen 2030 mennessä siten, että kokonaismäärä vastaa 1,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Osana kevään 2026 lisäsäästöjä rahoituslakia muutetaan siten, että T&K-rahoitustavoitteen saavuttamisen edellyttämä valtion rahoituksen lisäys päivitetään vuosittain valtiovarainministeriön talousarvioesitystä varten laatiman talousennusteen mukaan. Tämän arvioidaan vähentävän valtion rahoituksen tarvetta 20 milj. euroa vuonna 2027.

Uusimman ennusteen mukaan valtion T&K-rahoituksen määrän tulisi olla n. 4,04 mrd. euroa v. 2030. Osana aiemmin päätettyjä sopeutustoimia vuodesta 2027 lähtien Sitran T&K-toimintaan kohdentuvaa rahoitusta on tarkoitus huomioida osaksi valtion T&K-toiminnan rahoitusosuutta (arvio 15 milj. euroa). Lisäksi osana kevään 2026 lisäsäästöjä EU:n T&K-hankerahoituksesta 20 milj. euroa luetaan osaksi valtion T&K-panostuksia vuodesta 2027 lähtien.

Osana lisäsäästöjä Euroopan unionin T&K-hankkeisiin kohdennettavaa kansallista vastinrahoitusta vähennetään 10 milj. eurolla sekä Business Finlandin myöntämien T&K-valtuuksien korotusta alennetaan 5 milj. eurolla ja Suomen Akatemian tutkimushankevaltuuden korotusta alennetaan 5 milj. eurolla T&K-rahoituslakiin tehtävien päivitysten myötä.

Kaikkea vuosien 2027—2030 rahoituslain mukaista T&K-rahoituksen kasvua ei kohdenneta hallinnonaloille tai momenteille tässä julkisen talouden suunnitelmassa, mutta lisäpäätöksiin varaudutaan kehysvarauksella. Lisäpäätöksiä vuosien 2027—2030 T&K-rahoituksen kohdentamisesta tehdään myöhemmin tulevien talousarvioiden ja julkisen talouden suunnitelmien yhteydessä.

Rahoituslain mukainen T&K-rahoituksen taso vuosina 2027—2030, mrd. euroa

	2027	2028	2029	2030
T&K-rahoituslain mukainen taso	3,39	3,61	3,83	4,04
Aiemmin päätetty rahoitus	3,34	3,3	3,3	3,3
Sitran T&K-rahoituksen huomiointi v. 2027 lähtien	0,015	0,015	0,015	0,015
EU:n T&K-hankerahoituksen huomiointi v. 2027 lähtien	0,02	0,02	0,02	0,02
Liikkumatila	0,0	0,3	0,5	0,7

Lisäksi verotuloarvioissa on huomioitu vuosina 2021—2027 voimassa oleva tutkimusyhteistyövähennys sekä v. 2023 käyttöön otettu tutkimus- ja kehittämistoiminnan yhdistelmävähennys.

Sanna Nieminen
Budjettineuvos